

**Briuselis, 2024 m. gruodžio 3 d.
(OR. en)**

16543/24

**SOC 894
ANTIDISCRIM 173
EMPL 604
FREMP 453**

POSĖDŽIO REZULTATAI

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato

kam: Delegacijoms

Ankstesnio
dokumento Nr.: 15842/24

Dalykas: Tarybos išvados dėl asmenų su negalia socialinės įtraukties skatinimo
užtikrinant užimtumą, tinkamų sąlygų sudarymą ir rehabilitaciją

Delegacijoms priede pateikiamos 2024 m. gruodžio 2 d. EPSCO tarybos posėdyje patvirtintos
Tarybos išvados pirmiau nurodyta tema.

**Tarybos išvados
dėl asmenų su negalia socialinės įtraukties skatinimo užtikrinant užimtumą,
tinkamų sąlygų sudarymą ir reabilitaciją**

PRIPAŽINDAMA, KAD

1. žmogaus orumas, lygybė ir pagarba žmogaus teisėms yra pagrindinės Europos Sąjungos vertybės, kaip nustatyta Europos Sąjungos sutartyje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje. Sąjunga yra įsipareigojusi kovoti su socialine atskirtimi ir diskriminacija, taip pat remti asmenų su negalia įtrauktį;
2. Sąjunga sudarė Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių konvenciją ir ją ratifikavo visos valstybės narės. Konvencijos šalys įsipareigojo imtis visų efektyvių ir būtinų veiksmų, kad skatintų, apsaugotų ir užtikrintų asmenų su negalia galimybes visapusiškai ir lygiomis teisėmis naudotis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis, įskaitant lygybės skatinimą ir diskriminacijos draudimą. Tai apima prieinamumo užtikrinimą ir tinkamų sąlygų sudarymą visose gyvenimo srityse, įskaitant, pavyzdžiui, švietimą ir mokymą, užimtumą, socialines ir paramos paslaugas ir sveikatos priežiūrą. Šalys taip pat įsipareigojo sukurti visapusiškas abiliacijos ir reabilitacijos paslaugas ir programas, visų pirma sveikatos, užimtumo, švietimo ir socialinių paslaugų srityse, taip pat paslaugas ir programas, kuriomis skatinamos vienodos teisės į savarankišką ir bendruomeninį gyvenimą. Be to, šalys įsipareigojo per joms atstovaujančias organizacijas glaudžiai konsultuotis su asmenimis su negalia ir aktyviai juos įtraukti į jiems aktualių teisės aktų ir politikos rengimo ir įgyvendinimo procesus;

3. Europos socialinių teisių ramstis gali būti orientyras kuriant teisingą, įtraukią ir daug galimybių teikiančią Europą. Visi ramsčio principai yra aktualūs asmenims su negalia, visų pirma ramsčio 17 principas, kuriuo pabrėžiama jų socialinės įtraukties svarba;
4. 2021–2030 m. neįgalųjų teisių strategijoje (toliau – ES neįgalųjų teisių strategija) nustatytos darbo sritys, kurios yra ypač svarbios užtikrinant, kad asmenys su negalia galėtų naudotis savo teisėmis lygiai su kitais, taip pat kovojant su nelygybe. ES neįgalųjų teisių strategija siekiama pagerinti asmenų su negalia gyvenimą įgyvendinant koordinuotus veiksmus ES ir nacionaliniu lygmenimis. Joje pabrėžiama, kad svarbu užtikrinti deramą gyvenimo kokybę ir galimybę savarankiškai gyventi, o tam itin svarbios kokybiškos socialinės, sveikatos priežiūros ir užimtumo paslaugos, kliūčių nesudarantis ir įtraukus būstas, mokymasis visą gyvenimą ir tinkama socialinė apsauga, taip pat prieinamumo svarba – tai yra teisių, savarankiškumo ir lygybės skatinamieji veiksniai. Strategijoje teigiama, kad valstybės narės ir visos ES institucijos bei agentūros turėtų tiksliniais integraciniais veiksmais atsižvelgti į asmenų su negalia poreikius rengiant, įgyvendinant politikos kryptis, teisės aktus ir finansavimo programas ir vykdant jų stebėseną. Ja taip pat skatinama tarpsektorinė perspektyva;
5. ES neįgalųjų teisių strategijoje pripažįstama, kad siekiant užtikrinti asmenų su negalia įtrauktį labai svarbu didinti galimybes įsidarbinti kokybiškose ir tvariose darbo vietose, ir valstybės narės raginamos iki 2024 m. nustatyti tikslą padidinti asmenų su negalia užimtumo lygį ir sumažinti asmenų su negalia ir negalios neturinčių asmenų užimtumo lygio skirtumą. Šių uždavinių sprendimas padėtų siekti 2030 m. pagrindinių ir nacionalinių užimtumo lygio tikslų;

6. kaip vieną iš septynių ES neįgaliųjų teisių strategijos pavyzdinių iniciatyvų Komisija pateikė neįgaliųjų užimtumo dokumentų rinkinį – gairių ir praktikos pavyzdžių rinkinį, kuriame nurodyti praktiniai veiksmai ir pavyzdžiai, susiję su asmenų su negalia įdarbinimu, priėmimu į darbą ir darbo vietos išsaugojimu. Gairėse „Tinkamų sąlygų darbe sudarymas. Gairės ir gerosios praktikos pavyzdžiai“ (angl. *Reasonable accommodation at work – guidelines and good practices*) (toliau – Gairės) pateikiama informacija, praktiniai pavyzdžiai ir nuorodos, siekiant padėti darbdaviams įvykdyti tinkamų sąlygų sudarymo reikalavimą; be to, jose nustatomi įvairių subjektų vaidmenys ir pareigos, taip pat skirtingi etapai, kuriais tokios tinkamos sąlygos turėtų būti sudaromos;
7. pareiga sudaryti asmenims su negalia tinkamas sąlygas nustatyta Direktyvoje 2000/78/EB, kuria nustatomi vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendrieji pagrindai;
8. Tarybos rekomendacijoje dėl pagrindinių socialinės ekonomikos sąlygų kūrimo pripažįstama, kad socialinės ekonomikos subjektai gali kurti ir išlaikyti kokybiškas darbo vietas, taip padėdami užtikrinti palankių sąlygų neturinčių ir nepakankamai atstovaujamų grupių, įskaitant asmenis su negalia, socialinę įtrauktį bei įtrauktį į darbo rinką ir lygias galimybes visiems;

9. Taryba atitinkamai 2021 ir 2022 m. priimtose Tarybos išvadose dėl 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategijos ir atitinkamai 2021 m. ir 2022 m. priimtose Tarybos išvadose dėl negalia turinčių asmenų įtraukimo į darbo rinką pabrėžė, kad asmenys su negalia vis dar susiduria su keletu kliūčių patekti į darbo rinką, kai kurios iš jų atsiranda dėl klaidingo supratimo apie darbo vietos pritaikymo išlaidas ir tinkamų sąlygų sudarymą. Ji taip pat pabrėžė galimybės naudotis visapusiškos reabilitacijos paslaugomis svarbą siekiant remti dalyvavimą darbo rinkoje. Todėl Taryba akcentavo, kad itin svarbu užtikrinti tinkamas sąlygas ir remti darbdavius tokias sąlygas sudarant, ir paragino valstybes nares skatinti asmenų su negalia užimtumą atviroje darbo rinkoje naudojantis visomis turimomis priemonėmis, be kita ko, sudarant palankesnes sąlygas pereiti nuo nedarbo ar neaktyvumo į atvirą darbo rinką, užtikrinant visapusišką reabilitaciją ir vienodas galimybes naudotis darbuotojų teisėmis, be kita ko, dirbantiems globojamose darbo vietose. Tuo tikslu išvadose taip pat pabrėžta, kad reikia pripažinti ir skatinti darbdavių vaidmenį globojamoje darbo rinkoje, taip pat socialinių įmonių vaidmenį remiant laipsnišką įtrauktį ir perėjimą į atvirą darbo rinką;
10. Europos Parlamentas taip pat atkreipė dėmesį į daugybę iššūkių siekiant užtikrinti, kad asmenys su negalia galėtų naudotis visomis lygiomis teisėmis, be kita ko, užimtumo ir socialinės bei ekonominės įtraukties srityse. Parlamentas pabrėžė, kad tinkamas sąlygų sudarymas yra asmenų su negalia teisė, ir laikėsi nuomonės, kad turėtų būti skatinama ugdyti sąmoningumą tuo klausimu;

11. savo nuomonėje Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (toliau – EESRK) pripažįsta, kad asmenys su negalia, ypač moterys, susiduria su dideliais iššūkiais, visų pirma kiek tai susiję su užimtumu ir socialine įtrauktimi. Joje taip pat teigiama, kad, nors valstybėse narėse plačiai naudojamos alternatyvios užimtumo formos, perėjimo iš tokių užimtumo formų į atvirą darbo rinką rodikliai paprastai yra labai maži. Todėl EESRK ragina pereiti į atvirą darbo rinką pasitelkiant įgalėjimą, mokymą ir švietimą, verslumą ir užtikrinant paramą darbo vietoje. Jis taip pat ragina sukurti bendrą tinkamų sąlygų sudarymo fondą, kurį finansuotų darbdaviai, ir rekomenduoja, kad valstybės pagalbai priskirtinos skatinimo priemonės būtų siejamos su atitinkamų tarptautinių konvencijų laikymusi. Nuomonėje taip pat teigiama, kad technologijos ir dirbtinis intelektas yra naudingi didinant asmenų su negalia užimtumą. Nuomonėje pabrėžiama tai, kad, siekiant sukurti įtraukias darbo vietas ir didinti informuotumą apie atitinkamas subsidijas, labai svarbu įgyvendinti gaires;
12. remiantis 2023 m. Europos Sąjungos statistikos apie pajamas ir gyvenimo sąlygas (ES SPGS) tyrimo duomenimis, didelė dalis 16 metų sulaukusių ar vyresnių ir darbingo amžiaus asmenų (20–64 m.) teigė turintys lengvą arba sunkią negalią (atitinkamai 26,8 %¹ ir 19,4 %²)³;

¹ 24,3 % vyrų ir 29,2 % moterų.

² 18,1 % vyrų ir 20,8 % moterų.

³ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_silc_20/default/table?lang=en; vertinama remiantis savideklaracija apie kai kuriuos arba rimtus veiklos apribojimus; apklausoje atsižvelgiama tik į asmenų, gyvenančių privačiuose namų ūkiuose, pateiktus atsakymus, o su įstaigomis susijusi informacija nerenkama.

13. 2023 m. 51,7 %⁴ 65 m. amžiaus ir vyresnių asmenų ES pareiškė⁵ turintys negalią⁶. 2024 m. ataskaitoje dėl senėjimo nustatyta, kad 65 m. amžiaus ir vyresnių gyventojų dalis turėtų padidėti nuo maždaug 20 % 2019 m. iki 30 % 2070 m., o sulaukusių 80 metų ir vyresnių žmonių dalis turėtų padidėti iki 13 %, t. y. daugiau nei dvigubai, palyginti su dabartiniu lygiu. Dėl šių demografinių pokyčių gali padidėti negalios paplitimas, taigi ir pagalbos, taip pat socialinių ir paramos paslaugų poreikis;
14. be to, remiantis naujausiais turimais duomenimis, 2021 m. dirbo tik maždaug 50,9 % 20–64 m. amžiaus asmenų su negalia, palyginti su 74,8 % to paties amžiaus negalios neturinčių asmenų⁷. Socialinių rodiklių suvestinės duomenimis, asmenų su negalia užimtumas Sąjungoje 2023 m. skyrėsi 21,5 procentinio punkto⁸, palyginti su 22,7 procentinio punkto⁹ 2014 m., – tai rodo, kad padėtis per pastarąjį dešimtmetį tik šiek tiek pagerėjo. Sunkią negalią turinčių asmenų atveju šis skirtumas yra didesnis nei vidutinio sunkumo negalios atveju (36,5 procentinio punkto, palyginti su 13,3 procentinio punkto 2023 m.). Panašiai, remiantis ES SPGS tyrimu, 2023 m. 16 metų amžiaus ar vyresniems asmenims su negalia grėsė didesnė skurdo ar socialinės atskirties rizika (28,8 %¹⁰), palyginti su negalios neturinčiais asmenimis (18,0 %¹¹)¹². Be to, tyrimai rodo, kad tiek moterų, tiek vyrų su negalia pajamos yra mažesnės nei negalios neturinčių asmenų¹³;

⁴ 48,5 % vyrų ir 54,2 % moterų.

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_silc_20/default/table?lang=en.

⁶ ES SPGS klausimyne vartojama sąvoka „subjektyviai vertinami ilgalaikiai įprastos veiklos apribojimai dėl sveikatos problemų“.

⁷ ES SPGS tyrime vartojami bendro veiklos apribojimo rodiklio (GALI) terminai.

⁸ 23,2 procentinio punkto vyrų ir 19,1 procentinio punkto moterų.

⁹ 24,8 procentinio punkto vyrų ir 20,0 procentinio punkto moterų.

¹⁰ 27,5 % vyrų ir 29,7 % moterų.

¹¹ 17 % vyrų ir 19 % moterų.

¹² https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_dpe010/default/table?lang=en.

¹³ 2023 m. Lyčių lygybės indeksas. Europos lyčių lygybės institutas: [European Union | Disability | Money | Intersecting inequalities | 2023 | Gender Equality Index | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](https://eui.eu/en/disability/money/intersecting-inequalities/2023/gender-equality-index/european-institute-for-gender-equality).

15. mažiau moterų nei vyrų su negalia sudaro darbo jėgos dalį, t. y. dirba arba ieško darbo¹⁴. Be to, didesnė procentinė dalis moterų su negalia dirba ne visą darbo laiką¹⁵;
16. per pastaruosius metus asmenų su negalia užimtumas atviroje darbo rinkoje padidėjo nedaug. 2023 m. paskelbtoje Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo (EUROFOUND) analizėje atkreiptas dėmesys į asmenų su negalia darbo rinkos spragas ir užimtumo lygį¹⁶. Joje taip pat nustatyta, kad tam tikroms socialinėms grupėms vis dar nepakankamai atstovaujama darbo rinkoje, nors jų įtrauktis išlaisvintų ES darbo jėgos potencialą ir padidintų socialinę sanglaudą. Tų grupių užimtumo kliūčių įveikimas galėtų svariai prisidėti prie darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo problemos sprendimo, kaip pabrėžta Komisijos veiksmų plane dėl darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo ES, kuriame nurodyta, kad lengvai pritaikomų darbo vietų, įtraukaus įdarbinimo ir įtraukaus mokymo trūkumas kliudo asmenims su negalia dalyvauti darbo rinkoje.

PABRĖŽDAMA, KAD

17. labai svarbu pripažinti, apsaugoti ir skatinti asmenų su negalia teisę dirbti lygiai su kitais asmenimis, laikantis taikytinuose ES teisės aktuose ir tarptautiniuose dokumentuose nustatytų įpareigojimų;
18. įvairovė daro teigiamą poveikį darbuotojų darbo rezultatams ir našumui. Organizacijos, kuriose dirba įvairūs darbuotojai, gali pasiūlyti įvairių užduočių ir iššūkių, su kuriais jos susiduria, sprendimų. Darbuotojai iš įvairios aplinkos savo profesinėmis žiniomis ir patirtimi padeda prisitaikyti prie kintančių rinkų ir klientų poreikių. Gairėse pateikti valstybių narių praktikos pavyzdžiai taip pat rodo teigiamą darbuotojų įvairovės poveikį;

¹⁴ Nuomonė. Neįgalųjų socialinė integracija. Neįgalųjų ir pasikeitusio darbingumo žmonių socialinės integracijos skatinimas (SOC/807).

¹⁵ EIGE, 2023 m. lyčių lygybės indeksas, <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023>.

¹⁶ EUROFOUND (2023 m.). *Changing labour markets – How to prevent a mismatch between skills and jobs in times of transition – Background paper*, Eurofound, Dublin).

19. net jei valstybių narių politikos sampratos ir sistemos labai skiriasi, kaip pabrėžiama ES neįgaliųjų teisių strategijoje, dalyvavimas darbo rinkoje yra geriausias būdas užtikrinti asmenų su negalia ekonominį savarankiškumą ir socialinę įtrauktį. Nors pastangos didinti asmenų su negalia užimtumą turėtų būti sutelktos į atvirą darbo rinką, vis dar egzistuoja alternatyvūs modeliai už atviros darbo rinkos ribų (pvz., globojami praktiniai seminarai, globojamos darbo vietos). Tie alternatyvūs modeliai valstybėse narėse labai skiriasi, o perėjimo nuo tų modelių į atvirą darbo rinką lygis daugumoje valstybių narių, nepaisant pastangų laikytis JT asmenų su negalia teisių konvencijos, yra labai žemas;
20. valstybės narės turi daug priemonių asmenų su negalia dalyvavimui darbo rinkoje remti. Aktyvi darbo rinkos politika (pvz., perkvalifikavimas, kvalifikacijos kėlimas, reabilitacijos paslaugos ir stažuotės) ir kitos priemonės (pvz., asmeninės pagalbos darbe skatinimas, remiamas užimtumas, apdovanojimai už įtraukias darbo vietas, kvotų sistemos ir sąmoningumo ugdymo kampanijos), taip pat parama savarankiškam darbui, startuoliams ir socialinių įmonių steigimui, kaip socialinės ekonomikos dalis, gali daryti teigiamą įtaką asmenų su negalia dalyvavimui darbo rinkoje ir visuomenės gyvenime bei skatinti vienodą požiūrį darbo rinkose;
21. urbanistinės aplinkos (įskaitant darbo vietas), transporto (įskaitant susisiekimą su darbo vietomis) ir informacijos bei ryšių (įskaitant technologijas ir sistemas) prieinamumas kartu su pagalbiniėmis technologijomis yra būtina vienodo požiūrio į asmenis su negalia ir jų dalyvavimo darbo rinkoje sąlyga. Prieinamumo principas nustatytas JT asmenų su negalia konvencijoje ir pripažintas įvairiose ES teisės srityse, pavyzdžiui, Direktyvoje 2019/882 arba Direktyvoje 2016/2102. Prieinamumo užtikrinimas ir mokymo, kuriuo siekiama didinti profesinę kompetenciją, rengimas remiamas Komisijos pavyzdine iniciatyva „AccessibleEU“;
22. kova su diskriminacija darbo vietoje taip pat skatina asmenų su negalia dalyvavimą darbo rinkoje;

23. gairėse nurodyta, kad prieinamumas, kaip būtina dalyvavimo ir naudojimosi teisėmis sąlyga, yra išankstinio pobūdžio, o tinkamų sąlygų sudarymas, kaip būdas įveikti likusias kliūtis ir patenkinti individualius reikalavimus, yra vėlesnis etapas;
24. tinkamų sąlygų sudarymas visose gyvenimo srityse yra JT asmenų su negalia konvencijos reikalavimas ir svarbi priemonė siekiant užtikrinti lygias galimybes ir skatinti užimtumą atviroje darbo rinkoje. Pagal JT asmenų su negalia konvenciją atsisakymas sudaryti tinkamas sąlygas yra diskriminacija. Vis dėlto tinkamų sąlygų sudarymas neturi būti neproporcingai didelė našta darbdaviui. Pagal ES teisę¹⁷ tinkamų sąlygų sudarymas yra priemonė remti asmenų su negalia dalyvavimą darbo rinkoje lygiomis teisėmis su kitais asmenimis. Joms sudaryti, prireikus konkrečiu atveju, reikia imtis tinkamų priemonių, kad asmeniui su negalia būtų sudarytos sąlygos gauti darbą, dirbti, kilti karjeros laiptais arba mokytis;
25. pareiga sudaryti tinkamas sąlygas atsiranda tik po to, kai pateikiamas prašymas sudaryti tokias sąlygas arba paaiškėja jų poreikis¹⁸. Kaip Komisija pabrėžė gairėse, ši pareiga gali būti įgyvendinta remiantis keliomis nuostatomis. Nors pastaraisiais metais padaryta tam tikra pažanga, vis dar kyla didelių jos įgyvendinimo darbo vietoje iššūkių, be kita ko, susijusių su kandidatavimo ar įdarbinimo procesais, darbo praktika ar darbo aplinkos pokyčiais. Todėl svarbu didinti darbdavių informuotumą apie valstybėse narėse teikiamą finansinę paramą ir išmokas;

¹⁷ Tarybos direktyvos 2000/78/EB 5 straipsnis.

¹⁸ Neįgaliųjų teisių komitetas, bendroji pastaba Nr. 6 (2018 m.), 24 dalies b punktas.

26. asmenys su negalia vis dar susiduria su didelėmis kliūtimis gauti tokias paslaugas kaip švietimas, mokymas, konsultavimas darbo ir karjeros klausimais, rehabilitacija, socialinė apsauga, taip pat savarankiško ir bendruomeninio gyvenimo paslaugos ir programos, be kita ko, dėl nepakankamų galimybių naudotis pagrindinėmis paslaugomis ir parama, taip pat dėl nepakankamo pagalbinių technologijų prieinamumo. Visapusiška rehabilitacija yra svarbus darbo rinkos ir socialinės įtraukties elementas. Rehabilitacijos proceso metu profesinės integracinės rehabilitacijos įstaigos padeda asmenims, kuriems reikia papildomos paramos, įveikti kliūtis, visų pirma susijusias su galimybe įsidarbinti, išlaikyti darbo vietą ar grįžti į darbą. Tai padeda į darbą grįžtantiems asmenims, taip pat asmenims su negalia, kurie dar nėra patekę į darbo rinką;
27. asmenų su negalia rehabilitacijos procese reikia laikytis į asmenį orientuoto ir holistinio požiūrio. Šis procesas turėtų būti pradedamas kuo greičiau, greitai ir išsamiai įvertinus konkrečius asmens poreikius, tarpdisciplininėje grupėje, kurioje dalyvautų atitinkamas asmuo, ir turėtų būti užtikrinamas tiek laiko, kiek reikia.

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA PRAŠO VALSTYBIŲ NARIŲ PAGAL SAVO NACIONALINĘ KOMPETENCIJĄ IR ATSIŽVELGIANT Į NACIONALINES APLINKYBES IR SOCIALINIŲ PARTNERIŲ VAIDMENĮ BEI JŲ SAVARANKIŠKUMĄ:

28. priimti priemones, įskaitant kokybinių ar kiekybinių nacionalinių tikslų nustatymą, siekiant padidinti asmenų su negalia užimtumo lygį, kad būtų sumažintas asmenų su negalia ir negalios neturinčių asmenų užimtumo lygio skirtumas, ir prisidėti prie susijusio ES strategijoje dėl negalios nustatyto Komisijos raginimo tikslo;
29. skatinti negalios ir nediskriminacinio požiūrio integravimą į atitinkamas politikos sritis, siekiant atsižvelgti į konkrečius asmenų su negalia poreikius ir realizuoti jų potencialą tiek ekonomikoje, tiek visoje visuomenėje;
30. prireikus stiprinti kokybiškų įtraukčių, prieinamų ir įperkamų pagrindinių socialinių ir paramos paslaugų teikimą ir užtikrinti, kad tos paslaugos atitiktų žmogaus teisėmis grindžiamus kokybės reikalavimus;

31. skatinti procesus, kuriais remiamas asmenų su negalia perėjimas iš švietimo ir mokymo sistemos į atvirą darbo rinką, taip pat iš globojamų darbo vietų į dalyvavimą atviroje darbo rinkoje, ir suteikti galimybę tuose procesuose dalyvauti, ypatingą dėmesį skiriant orientavimui visą gyvenimą ir, kai įmanoma, individualiai pritaikyti nuolatinei paramai. Tuo atžvilgiu skatinti pagrindinių subjektų, pavyzdžiui, socialinių partnerių arba valstybinių užimtumo tarnybų, dalyvavimą. Užtikrinti, kad įdarbinimo procesai būtų prieinami ir įtraukūs, ir kad veiklos rezultatų vertinimai būtų sąžiningi, nešališki ir grindžiami asmens gebėjimais ir pasiekimais;
32. prireikus stiprinti nacionalines tinkamų sąlygų sudarymo sistemas ir, esant poreikiui, jas suderinti su JT asmenų su negalia konvencija;
33. skatinti įgyvendinti visas gaires pagal neįgalųjų užimtumo dokumentų rinkinį; padėti darbdaviams nustatyti ir įvertinti kliūtis, trukdančias sudaryti tinkamas sąlygas, taip pat galimas tinkamas priemones joms veiksmingai pašalinti;
34. skatinti švietimo ir sąmoningumo ugdymo priemones, taip pat įvairovės programas, visų pirma mažosiose ir vidutinėse įmonėse, ir informuoti jas apie esamą finansavimą ir paramos programas;
35. propaguoti asmenų su negalia užimtumą įtraukioje atviroje darbo rinkoje, skatinant vienodą požiūrį ir remiant galimybes pasinaudoti lanksčiomis darbo sąlygomis (pvz., lanksčiomis darbo valandomis, darbu ne visą darbo laiką, nuotoliniu darbu, projektais grindžiamu darbu ar net darbo vietos dalijimusi), kuriomis sudaromos individualiems poreikiams pritaikytos darbo sąlygos ir užtikrinamas lankstumas, dalyvaujant socialiniams partneriams, kartu gerbiant jų savarankiškumą;

36. išnagrinėti galimybes plėtoti ir gerinti asmenų su negalia visapusiškos reabilitacijos paslaugas, apsvarstant šiuos aspektus:
- a. šiomis paslaugomis remiamas asmenų su negalia dalyvavimas visuomenės gyvenime – visų pirma užimtumas, – kartu atsižvelgiant į individualius poreikius;
 - b. bendradarbiaujama atitinkamose politikos srityse, pavyzdžiui, sveikatos, socialinės apsaugos, švietimo, mokymo, profesinio mokymo ir užimtumo, siekiant, kad jomis būtų tarpusavyje skaidriai remiamasi, ir remti asmenų su negalia įtrauktį, tinkamai atsižvelgiant į jų konkrečius individualius poreikius;
 - c. visiems asmenims su negalia teikiamos prieinamos ir įperkamos kokybiškos paslaugos, taip pat, prireikus, pagalbinės technologijos;
 - d. nustatomi ir skatinami nauji gebėjimai;
 - e. skatinamas aktyvus ir veiksmingas suinteresuotųjų subjektų, įskaitant asmenis su negalia ir jiems atstovaujančias organizacijas, dalyvavimas kuriant ir plėtojant visapusiškos reabilitacijos paslaugas;
37. stiprinti socialinės ekonomikos, konkrečiai – socialinių įmonių, kurios prisideda prie asmenų su negalia įtraukties į darbo rinką, vaidmenį, laikantis Tarybos rekomendacijos dėl socialinės ekonomikos bendrųjų sąlygų kūrimo.

PRAŠO VALSTYBIŲ NARIŲ IR EUROPOS KOMISIJOS PAGAL ATITINKAMĄ SAVO KOMPETENCIJĄ:

38. prireikus gerinti duomenų apie asmenų su negalia gyvenimo ir darbo sąlygas ir suskirstytų duomenų, kaip reikalaujama JT asmenų su negalia konvencijoje, rinkimą, įskaitant informaciją apie reabilitaciją ir užimtumą atviroje darbo rinkoje, taip pat apie alternatyvius modelius;

39. toliau per Europos neįgaliųjų platformą keistis patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais su atitinkamomis pilietinės visuomenės organizacijomis apie tai, kaip remti veiksmingą asmenų su negalia užimtumo skatinimą, tinkamų sąlygų sudarymą, prieinamumo teisės aktų laikymąsi ir asmenų su negalia visapusišką reabilitaciją.

PRAŠO EUROPOS KOMISIJOS:

40. kaip tolesnį bendradarbiavimo ir glaudaus konsultavimosi su valstybėmis narėmis per Europos neįgaliųjų platformą žingsnį, 2024 m. parengti ataskaitą, kurioje būtų įvertinta pažanga įgyvendinant Neįgaliųjų teisių strategiją, ir, jei remiantis jos išvadomis būtų manoma, kad tai būtina, strategiją atnaujinti;
41. toliau įgyvendinant strategiją:
- a. išnagrinėti ne tik užimtumo klausimą, bet ir tai, kaip skatinti veiksmingą tinkamų sąlygų sudarymą kitose gyvenimo srityse;
 - b. išnagrinėti, kaip sparčiau šalinti esamas prieigos kliūtis ir pagerinti darbo vietų, transporto, informacinių ir ryšių technologijų prieinamumą;
 - c. apsvarstyti galimybę imtis veiksmų, kuriais būtų siekiama padėti darbdaviams geriau suprasti ir patenkinti asmenų su negalia poreikius, kad būtų užtikrintas jų dalyvavimas ir įtrauktis;
42. stebėti asmenų su negalia užimtumo statusą ir sudaryti palankesnes sąlygas tarpusavio mokymuisi, kiek tai susiję su iššūkiais, patirtimi ir gerąją praktiką valstybėse narėse, be kita ko, įgyvendinant Europos semestrą. Be to, išnagrinėti būdus, kaip geriau skatinti asmenų su negalia, visų pirma moterų su negalia, užimtumą atviroje darbo rinkoje taikant tarpsektorinį požiūrį.

PRAŠO UŽIMTUMO KOMITETO IR SOCIALINĖS APSAUGOS KOMITETO:

43. skatinti rinkti palyginamus duomenis apie asmenų su negalia gyvenimo ir darbo sąlygas, kartu toliau plėtojant ES rodiklius;
 44. skatinti tarpusavio mokymąsi ir nustatyti gerąją praktiką valstybėse narėse, kiek tai susiję su negalia, be kita ko, užimtumo, tinkamų sąlygų sudarymo ir visapusiškos reabilitacijos paslaugų, taip pat savarankiško ir bendruomeninio gyvenimo paslaugų ir programų kūrimo ir vertinimo srityse.
-

Šaltiniai

1. ES tarpinstituciniai dokumentai

Europos socialinių teisių ramstis

https://commission.europa.eu/publications/european-pillar-social-rights-booklet_en.

2. ES teisės aktai

2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000 12 2, p. 16–22),

2016 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/2102 dėl viešojo sektoriaus institucijų interneto svetainių ir mobiliųjų programų prieinamumo (OL L 327, 2016 12 2, p. 1–15),

2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/882 dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų (OL L 151, 2019 6 7, p. 70–115).

3. Europos Sąjungos Tarybos dokumentai

Tarybos išvados dėl 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategijos (dok. 9749/1/21 REV 1),

Tarybos išvados dėl negalią turinčių asmenų įtraukimo į darbo rinką (dok. 15134/22),

Tarybos išvados dėl Europos Audito Rūmų specialiosios ataskaitos Nr. 20/2023 „Neįgaliųjų rėmimas“ (dok. 16613/23),

2023 m. lapkričio 27 d. Tarybos rekomendacija dėl socialinės ekonomikos pagrindinių sąlygų sukūrimo (C/2023/1344).

4. Europos Parlamento dokumentai

2022 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento rezoliucija „Siekiant lygių teisių neįgaliesiems“ (2022/2026(INI)).

5. Europos Komisijos dokumentai

Europos Komisija, Komunikatas „Lygybės Sąjunga.2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija“, COM (2021) 101 final,

Neįgaliųjų užimtumo dokumentų rinkinys neįgaliųjų darbo rinkos rezultatams gerinti
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1597&langId=lt>,

Tinkamų darbo sąlygų sudarymas. Gairės ir geroji praktika
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8612&furtherPubs=yes>,

Veiksmingų profesinės rehabilitacijos sistemų, apimančių dažnas ligas ir nelaimingų atsitikimų rūšis, gairės
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1597&langId=en>,

Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Darbo jėgos ir įgūdžių trūkumas ES. Veiksmų planas“ (COM(2024) 131 final).

6. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto dokumentai

Nuomonė. Neįgaliųjų socialinė integracija. Neįgaliųjų ir pasikeitusio darbingumo žmonių socialinės integracijos skatinimas (SOC/807).

7. Jungtinių Tautų dokumentai

Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių konvencija,

JT asmenų su negalia konvencijos komiteto bendroji pastaba Nr. 8 (2022 m.) dėl asmenų su negalia teisės į darbą ir užimtumą,

JT asmenų su negalia konvencijos komiteto bendroji pastaba Nr. 2 (2014 m.) dėl prieinamumo.

8. Eurostato dokumentai

Statistinių duomenų apie neįgalumą pateikimas. Eurostato paaiškinta statistika:

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Disability_statistics_introduced#Disability_models
